Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 22 ОКТЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 126 (7629). ★ Мах 3 кеп.

КПСС ЦК ПОЛИТБЮРО

КПСС ЦК Политбюрос 20 октябре хиннача заседане хьежа а хьежа, могайир 6 октябре хиннача Политбюро заседане. ХІаьта шитта СССР Лакхехьарча Совета палатий массаварча комиссешка плани бюджети оттаеча хана а ювцаш а яь замечанеш предложенеш теркал а еш правительствас кхы тІа тоаь 1989 шера СССР экономически социальни дегІаахара Пачхьалкхен планен Пачхьалкхен бюджетен проекташ.

Сийлахь-боккхачу Октябрьски социалистически революце 71 шу дизарга дола тІахьелхамаш чІоагІдир. ТІахьелхамий текст кепайоазон тІа арайоккхаргья.

Политбюро хьежар СССР Министрий Советен «СССР-ерча изобретательски балкхах дола» СССР закона проект СССР Министрий Совете кийчъеш хиларах долча дешара. Из деш белгалдаьккхар хІанз укх сахьета изобретательства хьакъехьа дола законодательство изобретателий творчески потенциала хьинар айдеча, цар разработкаш пайдане дІаяхийтарагІа дола предприятешка къахьегама коллективий экономически хьашт Іалашде на хилар. Цо юхаъз Іилманехан техникаев керда карагІдаьнарех шерра пайда эцила, изобретательство лоархІаме дакъа долча Іилма-технически прогресса йоккхийча таронех пайда эца йиш хилийтац.

Кердача закона проекта тІа теркам тІабохийтаргба изобретатела бокъонаш юридически чІоагІагІа лорара, общественни цун социальни статус чІоагІъра. Закон ІаІоцарах мехка экономике боебнама расчета принципаш чІоагІъярга ловза бокиха гІа хургба, общество социально-экономически дегІаоьхалла сиздара приоритетни декхараш кхоачашдаран Іилманан, производства инженерно-технически болхнашкхагІа дагарах. Законапроект кастатар СССР Лакхехьарча Совета Президиуме дІачулургъя цул тІехьагІа советски общественностага шерра ювцийтара проекташ.

ССР Союзан союзни республикаш утолони законодательства лардий проект кийчъеш хиларах йолча информацега а та дийгІа. Политбюрос могаиг кхы тІа йоаттара тоаьлчул тІехьагІа на проект ювцийтара кепатохила.

Политбюро хьежар СССР писателий Союзан КПСС Ленинградски обкомон ВКП(б) ЦК-ас 1946 шера 14 августехь «Звезда», «Ленинград» яхача журналех баь соцам дІабаккхар дехаш КПСС ЦК дакча кхайкарла. Белгалдаьккхад, ВКП(б) ЦК цу соцам тІа художественни интеллигенца беча балха ленински принципаш толхаяь хилар, бовзаш бола советски писателаш цІабоагІаш, йоба бехке беш хилар. Революционни перестройка хьалашка литератураи искусстваи хьакъехьа парте дІахьоча политико харц а йир, дІа а яьхар уж положенеши выводаши, меттаоттайир бовзаш болча йоазонхой дика цІи, хІаьта цар произведенеш советски читателга а кхачийтай. Политбюрос дІабаьккхаб «Звезда», «Ленинград» яхача журналех баь ВКП(б) ЦК соцам, из гІалате хиларах тарра.

ЦК Политбюрос хьаллаьцар бІухой-интернационалистий унахцІенои социально-къахьегами хьинаре меттаоттабара йола центраш хьаярах правительствас, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК-ас, машара советски фонда правлене оттаяь предложенеш. Цу центрашка тІом беш човнаш хиннача бІухошта уж сихагІа къахьегалургдолаш общественни болх булургболаш хилийтара дикагІа медицински, санаторно-курортни, нхыдола гІулакхаш дергда.

ХьалхагІа тІаийцача решенегІа, хьатІадоагІача шера март бетта, болх беш йолча здравницай кІийлен тІа хьаеллаьргья кхы а йиъ центр: РСФСР-е—«Байкал», «Кубань» яха санатореш, Узбекски ССР-е—«Касансайский» санаторий, Украински ССР-е — «Днепровский» яха пансионат. Царел совгІа 1989—1993 шерашка хьалъергъя кхы а унахцІено меттаоттаеш йола керда шиъ центр: РСФСР-еи Узбекски ССР-еи.

Политбюро хьежар Итале Министрий Совета Председателца Ч. де Митоца, министрашца. хІама лелалуча итальянски наьха викалашца М. С. Горбачева, Н. И. Рыжкова хиннача переговорийи вІашагІкхетарийи итогашка. Дика а хеташ диийцар, переговораша шиш мехка юкъера реалистически лоархІамен диалог кІоаргьяь, советско-итальянски торгово-экономически цхьана къахьегилга дІахо а дегІадоаладара новкъостал даь хиларах. Белгалдаьккхад, дунен халкъашта юкъерча гІулакхий тайп-тайпарча доакъошка шинна а мехка гІуллакхаши уйлаши гарга хилар. Итальянски правительствана керте латтачун Москве хиннача визито, хиннача беседаша бакъду, дунен халкъашта юкъерча гІулакхашка европейски фактор эггара боккхагІа лоархІам болаш хилар, дунен халкъашта юкъерча гІулакхий демократизаце принципаш кхоачашъяра гІо ду.

Бразиле Президент Ж. Сарней официальни визитагІа Советски Союзе веначахана цунца М. С. Горбачева хиннача переговорийи беседайи результаташ йийцай, из визит советско-бразильски гІулакхашка хинна йоккха позитивни событи я.

Цунца дувзаденна белгалдаьккхар «Машареи дунен халкъашта юкъе цхьана къахьегареи духьа вІаши гІулакхаш дара принципех цхьана йола декларации» тІаэцар, хІанзарча хьалашка дунен халкъаша вІаши гІулакхаш леладара керда формаш хьахулача лоаца лоархІаме дакъа хилар, тайп-тайпара общественно-политически системаш йолча пачхьалкхенаша цхьана къахьегара опыт йІабхий еш хилар.

ХІанзарча дунен халкъашта юкъерча хьале позитивни тенденцеш чІоагІъяр, машаре юкърамзлеи чІоагІъяр духьа Латински Америка пачхьалкхенашцара тайп-тайпара бувзамаш кІоаргдара бола Советски Союза принципиальни никъ могабир. Бразиле Президента визит йолча хана баьча барта комплекс практически чакхъяккха хаьдда дола гІулакхаш тІадехкад.

14 октябре революце 25 шуи Йеменски Социалистически парти хьахинна 10 шуи далар белгалдоаккхача Йемен Халкъа Демократически Республике яха советски партийно - правительственни делегаци хиларах Н. В. Талызина баьча хоамага ладийгІар. Заседане белгалдаьккхар, Адене хиннача вІашагІкхетарашеи беседашеи КПСС-аи ЙСП-неи, СССР-аи НДРЙ-аи юкъера доттагІала а цхьана къахьегара а гІулакхаш дІахо а дегІадоаладараи чІоагІдараи тІакхувин шинна оагІорахьара хилар бакъдаьлга.

Политбюро хьежар Д. Т. Язова Болгари Халкъа Республике яьча официальни доттагІала визита итогашка. Белгалдаьккхад, НРБ партийно - пачхьалкхени эскареи кулгалхошца хиннача беседаша, Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача пачхьалкхений оборонительни тІема доктрина положенеш практически кхсачашъяра, цу даькъе цхьана къахьегилга эргадаьккха тоадара, социалистически содружества мехкий кхерамзле Іалашъяра дешай хьакъехьара уйлаш йизза цаІаш хилар бакъдаьлга.

КПСС ЦК Политбюро заседане хьежар вай парте чурчеи арахьарчеи политика кхы цхьадолча дешашка а.

«Грознефтехим» объединене болхлошта Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дуккхача шерашка пайдане болх барах, республика мехкдаьтта чакхдоахен мехкдаьтта химеи промышленность дегІайоалаеча доккха дакъа лацарах, общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла «Грознефтехим» объединене болхлошта:

Половко Лидия Васильевнана — ГрозНИИ йоккхагІйолча лаборанта.

Радченко Галина Павловнана — ГрозНИИ парткома секретара.

Тишевский Николай Леонидовича — опытни завода токара.

Ширяева Галина Петровнана — ГрозНИИ Іилма болхлочоа.

Яндиева Асхьаба Любайна — ГрозНИИ Іилма болхлочоа.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь

С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера, 19 октябрь.

●

Нов. С.-У. С. Даурбековна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Чкъаьрий запасаш лораеш дуккхача шерашка дика болх барахи общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Даурбеков Саид-Іусман Сайдалиевича — «Запкаспрыбвод» яхача управлене воккхагІволча пачхьалкхен инспектора.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь

С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера, 19 октябрь.

Хетаргахьа, цхьа саг кororгвац «Грознефтемаш» яхача заводе, фрезеровщикий бригадир, къахьегама ветеран Маскуров Мувса ца вовзаш. Токарни, сверлильни, шлифовальни, фрезерни станокаш тІа болх бе ховш специалист ва Мувса. Мичча хана а моллагІйола царех еха станок тоае а ховргда цунна, наладка е а могаргда. «Мастер — дошо кулгаш» — яха еза цІи цунна тІехь дІачІоагІъенна тоъал ха я.

Мел чоалхане, хала, ха йоае езаш хиларах бІу ца къожаш хьае могаргдолаш ва моллагІа оатхал. Цо тешал ду специалиста говзал Іалаьмате лакха хилара. Іштта хила Іомаву цо ший бригадера хІаравар, къаьстта кагирхой а Іомабеш.

Ше болх беча 26 шу совгІача ханах ах гаргга яр укх предприяте къахьегаш хьавенав коммунист М. Маскуров.

Техникаца, производственни сфераца бувзабенна бола болх безабалийтаб цо ший воІа Тимура а. Даь вахара никъ, цун хьаьнала а сийлен а гІулакх хьал а лаьца, из деша эттав № 5 йолча СПТУ. Училище йистеякхкачул тІехьагІа цох хургва сварщик, хетаргахьа ший дас болх беча предприяте хьа а воагІаргва. ТІаккха майрра ала йиш хургья заводе МаскуровгІар дезала къахьегама династи хьахиннай, аьнна.

СУРТА ТІА: М. Маскуров.

Р. АУШЕВА сурт.

ДАЬХЕН СИЙ ЛАКХДАЬРАШ

Спорт — сийле, унахцІено чулоацаш маІан дола дошда. Вай мехка шерра яьржай спорт. ХІара денна кхы а дукхагІа яржаш а латт.

Йоккхача спорте Нохч-ГІалгІайчено дикка дакъа лоац аьлча, харцхургдац. Цунна дола масал да зІаммига мара йоацача вай республикера пхи саг дукха ха йоацаш Сеуле хиннача XXIV-ча Олимпийски ловзарашка дакъа лаца вахар.

ХІаьта ховш махиллара, вай мехкахочо Арсамаков Исраила дошон кхы а шин спортсмено дотон бронзан кхо медаль а йоаккхаш йоккха сийле ма яьккхайний цу ловзарашка.

Селхан кепайоазон ЦІагІа Нохч - ГІалгІайчен журналистий вІашагІнхетар хилар олимпийски ловзарашкара цІабаьхкача вай мехкахошца.

Спортсменашца цхьана цига баьхкабар НГІАССР спорткомитета председатель Е. С. Байраков, СССР заслуженни тренер И. Кодзоев, РСФСР заслуженни тренер Г. Вартанов.

ВІашагІкхетаре ше къамаьл деш новкъоста Е. Байракова аьлар: «Олимпийски ловзарашка дакъа лаца оаха кийчваьраш верригаш а бархІ саг вар. Конкуренци чІоагІа цІенхашттара яр. «МалагІа толам боаккхаргба оаша»,— яхаш мел деча хаттарашта жоп луш, аз оалар: «Медалий комплект-м йоаккхаргья, дІаходар сона хац».

ХІаьта Сеулах лаьца аьлча, хоза город а я из, хьаьша тІаэцаш нах а ба цигара бараш. ТІаккха РСФСР-е гІолла ерригаш 11 дошо медаль мара ца яьккхача, царех цаІ вай яьккхача — из доккха цІей да, сога диллача».

Республика сийле яьккхача Арсамаков Исраила белгалдаьккхар: «Олимпийски ловзараш йоккха событи я. Цига духхьал дакъа лоацаш хилар а доккха хІама да.

Медалех лаьца аьлча, цунга кхача гІерташ со воагІа 1979 шера денз. Дунен халкъашта юкъерча класса эггара къонагІвола мастер вар со. ХІара шера лакхаленашка вувла а юха чуеттавала а Іемав со. ХІаьта хІанз аз се ираз долаш лоархІ. Помоста тІа кхаччалца хьога хьайга цхьаккха а късасталац. Новкъостий дика ца хуле, цу тІа кхача таро а хургьяц атта. Бакъда, вай обществе хулаш дола хувцамаш спортах а хьокхаденнад. Демократе гІо дир сона а олимпиаде кхача».

— Нохч - ГІалгІайченерча спортах фу ала ловргдар хьона, — аьнна журналисташа даьча хаттара жоп луш, Исраила аьлар: «Вайна массарна а дика дагайоагІа 1976 шера С. Хасимикова, Л. Турищевас, кхыбараша яьккха вай республика спорта сийле. Амма, цул тІехьагІа тІапп» аьнна дийжар вай спорта гІулакх. Воаш даьчох доккхал деш дагІаш санна иттех шу даьккхар.

Сона ловра юхатІехьашка а ца доалаш, спортсмений керда ноахал вай кхеделга».

Ши-шегІа хиннабац Арсамакова толам. Дукха низ тІабахийтаб СССР заслуженни тренера Кодзоев ИбрахІима из цунга кхоачавеш.

Кодзоевс ше йсахар: «Олимпиада хилале 8—9 бутт хьалха дІакхайкадаьдар, республике еза атлетика лаьгІъеннай, аьнна. Амма, из иштта доацилга бакъде дийзар. Итт шу дар Арсамаков СССР сборни команде вола. Иззал дукха цига цхьаккха а хиннавац.

Дукха къахьега, хьинари низи тІабахийта бийзар цун олимпиаде дакъа лацара йола бокъо яккха. Ши сахьат хьалха мара ханзар цунна шийна бокъо еннилга. Денало, патриотически уйлано гІо дир Исраила цхьанна хІаман а тІехьашка ца воалаш тахана лакхаленга кхача.

ВІашагІкхетаре дакъа лоацаш бар олимпиада доакъашхой — боксераш Себиев Рамзан, Тарамов Руслан. Цар тренера РСФСР заслуженни тренера Вартанов Григорес дийцар ший воспитанникех, цар толамех.

Кагийча наха а дийцар хьалхашка латтача декхарех, де лерхІарех, Олимпиада хьакъехьарча шоай уйлаех.

Безаме чакхдаьлар спортсменашца хинна вІашагІкхетар.

Х. ГИРЕЕВА.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа): И. Кодзоев, Г. Вартанов, И. Арсамаков, Е. Байраков, Р. Себиев, Р. Тарамов.

Р. АУШЕВА сурт.

Мишта кхоачашду декхараш

ТОЛАМИЙ ЧАМ БАЙЗАЧА

Пачхьалкхенна дулх, шура дІаялара нийс бетта планаш тІехкхоачашйир Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза къахьегамхоша. Из толам баккхийтар я эггара хьалха цхьоалагІча ферма коллектив. План 567,6 тонн йолаш 687,8 тонн шура а яьккхар цо. ЙоагІар 462,2 тонн йолаш, 556,7 тонн дІаелар пачхьалкхенна. Иштта дика хьокхамаш гойташ болх бе хьайбаш леладерашта малагІча таронаша вІаштІехьдоалийт дувц цу ферма заведующс Л. ГАИТУКАЕВА.

ДІаяхача пятилетка шерашка низткъа мара кхоачашъе карагІдалапар тхона пачхалкхенна хьайбай продукци дІаялара планаш. Керттера бахьан дар, доакъарца кхоачамболлаш ферма Іалаш ца еш, наьха болх аттача баккхара, быта хьалаш вІаштІехьдахара йоакхо ца еш хинна хилар. Приписка шелга — норма яр. Масала, рационагІа кхабара дІоагІачох хьалуш хиннар ах мара доаццаше а, тІеххьара итог еча хана экономистий отчеташка хьажача, цига дІаяздаьчох доагІачул дукхагІа тийна хулар доакъар. Из бахьан долаш геттара лакха хулар шура яккхарга дІадахар, кІезига дар хьайбаш леладераша ийду алапеш. Перестройка еш да яхар мара цу хьакъехьа деш хьагучох хІама дацар.

Дерригa хувцаделар керда директор веначул тІехьагІа. Е ма еззара перестройка яь ваьлар из совхоза ерригача производственни участкашка. Иштта из ца дича гІулакх хургдоацаш а дар. ХІана аьлча цхьан моттиге болх тоа а баь, кхыча участке хувцамаш ца деш дитача, гІулакх лерттІа дІадахьа йиш яцар. Масала, хьайбаш леладерий болх подрядагІа вІаштІехьбаьккхача а лоадама хІама хувцалургдацар, уж шортта доакъарашца кхаш леладераша Іалашбеш ца хилча. Цудухьа хьайбаш, кхаш леладеча цхьатарра юкъейоалайир подряд. ТІаккха гІулакх меттахьа а даьлар. Соахка, масала, хьалха цІаккха ца хиннача тайпара дика Іалашдир тхо доакъарца. Цу гІулакхо аьттув балийтар хьайбаш толаме Іангара даха а хІанзарча толамага кхача а.

ПодрядагІа болх беш хилара тарра, тха хьайбаш леладерашта доагІа алапеш, продукци алсамъяккхарах санна, цунга дІадодачун боарамах а тийша да.

Цу гІулакхо декхарийла бу тха къахьегамхой доакъара ма хулла кхом бе. ХІанз цхьа грамм гургдац шоана из лаьтта пайда боацаш довш уллаш.

Бакъдар хІана алац, хьалха каст-каста нийслора доакъар лежкъадеш, къаьстта силос, концентрированни доакъар. ХІанз, подрядагІа болх беча хана, цІаккха а нийслац из мо дола ийрча хІама. Цу гІулакха тІахьожам а кхыметтел лоаттабе безац. Тоъаш ца хилча цІагІара хьа тІа да а кийча хул нах. ХІана аьлча доахан лу шура уж кхабарах тийша я, хІаьта наха ийду алапеш — йоаккхача шурий боарамах.

ДукхагІа йоакхо е баьнаб совхоза кулгалхой хьайбаш леладерий хьалаш вІаштІехьдахара, цар болх аттача баккхара. Дика кийчъяьй цІе уголок. ПаргІатта салаІа йиш йолаш йІайха я чухьа. Нах шоай доалахьара хьайбаш кхабара доакъарца Іалашбаьб. ЦагІа боагабара кІора, дахча деннад, тикашка аха ца безаш кхачан продукташца Іалашбу уж. Доахач латтача ерригача помещенешка чура кхо, нувхаш араяхара, хьайбашта хий молдара балхашта механизаци яьй. Цу дерригне дикка айбаьб балхацара безам.

ГІулакх миштад аьлча, бруцеллезах цамогаш дола доахан да тха ферме. Боахама кхыча ферме из лазар кхийтта етт тхо долча хьабоалабу. Из бахьан долаш хІара кхоабача Іаттагара кхо эзар килограммал дукхагІа шура яьккха доярка хиннаяц хІанзалца. Цхьабакъда, укх шера шиъ я цу боарамал тІехъяргйолаш. Уж ба тха толашагІа бола дояркаш Усманова Маликен Тагирова Аждани. ХьалхарчА дІабахача нийс бетта хІара кхоабача Іаттагара 2887 килограмм шура яьккхай план 1774 килограмм йолаш, шоллагІчо — 2653 килограмм.

Толамий чам байзача, карагІдаьнначох кхоачам а ца беш, кхы а йоккхагІча лакхаленашка кхача безам хул наьха. Иштта да тха ферме а. ХІаьта дукхагІа шура яккха, цунга дІадодар лохде аьттув лургбар арендни подряд я. Цунах кхийттаб хьайбаш леладераш. Тха ферме цу хьисапе къахьегача, хІаьта дулха хьайбаш кхоабача Касиев Руслана кулгалдеча звенос, кхыча коллективаша бу болх Іомабаьчул тІехьагІа. Касиева, масала, дийнахьа хІара дулха кхоабача къонача бежана килограмм гаргга дулх тІа а кхетийташ, бетта 600 сомага кхоачаш ахча ийду. Цу тайпара, тІадоагІача шера денз арендни подрядагІа къахьега лаьрхІа да тхо а.

Пачхьалкхенна шура дІаялара карарча пятилетка диъ шера план кхаь шеран ах шеран кхоачашъе декхар оттадаьд оаха тхоашта хьалхашка. ЛаьрхІар чакхдаккхар эггара хьалха хьайбаш Іангара дахарах тийша хургда. Цудухьа цу гІулакха дика кийчо йир оаха.

Яхьа дневник

●

ЛаьрхІар кхоачашду

Доккхий декхараш тІаийцадар укх шера Сунженски района XX партсъезда цІерагІча колхоза № 5 йолча шурий-товарни ферма хьайбаш леладераша. Мишта кхоачашду цар уж?

ПланагІа 12 бетта 560 тонн шура яккха езаш бар уж. Ер бутт бекъалуча дийнахьа 506 тонн яьккха баьннабар уж, шера план кхоачашъяра дика лард а йоллаш. Кхы а дикагІа лел гІулакхаш из продукци пачхьалкхенга йохкача. Шера планагІа 487 тонн йолаш, хІанзле цар дІачуеннай 443 тонн, е 91 процент.

Хьалха иштта дацар укхазара гІулакхаш. Цахаддаш тІехьаюсаш хьайоагІар ферма коллектив. Геттара эсала яр доакъара база. Хьал хувцаделар фермана кулгалде къона специалист Мальсагов Салман вайтача.

Уйла ца еш дитадац доакъар Іалашдара дош а. Кхоачам боллаш Іалашъяьй йол. ча, 2000 тонн хьажкІий силос еллай, 4000 тонн аьта гІадамаш кийчдаьд. Уж балхаш хІанз а дІахохьош да.

Ферма доярка шта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха я Амриева Губани. ХІара беттача Іаттагара 2400 килограмм гаргга шура яьккхай цо хІанзле. Из шера планал дукхагІа я. Цо санна толаме къахьегарца белгалбаьннаб Амриева ПаьтІамат, Дукиева Марем, Исаева Бакисат, Омаева Хьава, кхыбараш.

«Красноармейский» совхозе Дениев Алик балха вера бархІ класс яьккха ваьлча. Цул тІехьагІа Советски Эскара мугІарашка гІулакх деш хилар из. Цигара юха а совхозе кхаьчар.

ДЕЗАДЕННА ГІУЛАКХ

ХІанз дезала звенон кулгалхо ва Дениев. Цои цун сесаго Аьсетеи совхозагара арендни подрядагІа лелае хьанийцай 202 сиргІалг.

— Дика лел тха гІулакхаш, — аьлар Алика. — Дийнахьа хІара бежана килограмм а кхы дукхагІа а дозал тІаккхет.

ХІанзле а цхьайола сиргІалгаш дулха комбинате дІачуеннай дезала звенос. Цар юккъера дозал 450 килограммал дукхагІа хул.

— КІаьдлой шо балха? — хаьттар аз маьрагеи сесагагеи.

— ГІулакх дика дІадодаш хилча, къахьега атта хул, — аьнна, жоп делар цар.

С.-М. ИСАРАЕВ.

Радикальни реформа наькъагIа

1988 шера 9 бетта республика экономически социальнии дегIайоалаяра паччахьалкхен план кхоачашъяра итогех

Халкъа боахам дегIабоалабара юкъара хьокхамаш

Республика халкъа боахаме леррагIа кхоачашъеш я радикальни экономически реформа, юкъе йоалаю керда боахама механизм.

Нохч-ГIалгIай АССР къахьегама коллективаша хьинарегIа болх бу экономикаи социальни сфераи дегIайоалаеча позитивни тенденцеш чIоагIъяра.

ДIадахача шера цу хана хинначоа юхе промышленни производство, къахьегама овсарле, производства боарамаш, хьайбай продуктай закупкаш лакхъеннай, леррагIа дIахьу хьинаре социальни политика: лакхлу алапи, бахача наьха доходаш, социальни гIишлош дукхагIа хьалъю.

Из иштта дале а, 9 бетта итогаша хьахьокх халкъа боахама цхьадолча доакъошка кхоачамбоацараш ледара дIадоахаш хилар. Промышленни предприятей дикка доккхача даькъо кхоачашдац поставкай хьакъехьара декхараш. Капитальни гIишлош хьалъечара хьал хIанз а низкъала да, производственни мощносташи социально-культурни сфера объекташи болх бе йолаяллийтара дуккха йола заданеш кхоачашъяьяц, дукхагIа хиннай хьалъяь яланза йола гIишлош.

Нийсъянза я бахача наьха ахчан доходаши расходаши.

Дуккха йолча предприятешеи организацешеи хьалха а сацна во бу экономически болх, финансови хьокхамий план кхоачашъяьяц, ресурсай реальни кхом баьбац, пайда хьа ца боалаш йола расходаши затраташи кIезигъяьяц.

1988 шера 9 бетта республика экономически социальнии дегIаахара даннеш укх тайпара я:

	1988 шера 9 бутт 1987 шера 9 бетта процентаща
Промышленноста продукци	100,3
Халкъа эша товараш хьадар	112,3
Промышленностера къахьегама овсарле	100,6
Дулх даккхар	110
Шура яккхар	103
Керттера фондаш болх бе йолаяллийтар	122
Машинанаькъа транспортаца мухь дIабахьара боарам	93,6
Бувзама гIулакхаш дар	77,6
Паччахьалкхен кооперативнии торговлера розничнии товарооборот	103
Бахача наха маьхагIа ду гIулакхаш	115
царца бытовой дараш а.	113

Общественни производствана интенсификаци яр

Iилма-технически прогресс

Производство кхы тIа а Iалашъярген эргаяьккха тоаяргеи дIадахийтад 82 миллион сом, из деш предприятейи организацейи шоай йола средстваш капитальни вложеней берригача боараме 78 процент а йолаш.

ДикагIа хиннад цхьайолча производствай технико-экономически хьокхамаш.

Промышленни предприятеш механизацеи автоматизацеи хIанзарча средствашца дикагIа Iалашъяьй: 8 участка, цеха, производствана комплексни механизацин автоматизацин яьй, 4 механизированни поточни, комплексно-механизированнии ах автоматизированнии лини юкъейоалаяьй, комплексно-механизированнии автоматически оборудоване, установкай, агрегатий 53 единица оттаяьй, царца 21 автоматически а йолаш, царех промышленни роботаш — 2, ЧПУ йола металл теда станокаш — 5 а йолаш.

ШерагIа пайда эца болабаьб прогрессивни технологеех, 73 керда прогрессивни технологически процесс юкъейоалаяьй.

БIарчча хьаийцача республике гIолла керда изделеш арахеца оттаяь заданеш кхоачашъяьй.

1988 шера 9 бетта промышленни продукце 243 керда тайпа арахеца доладаьд, царех машинаш еча 4 предприяте «СССР-е эггара хьалха арахецаш» 6 тайпа а долаш. Царца я тIахьожамеи КТС ЛАУС-2 элементни базе «Грасмикро» 100, 200, 300 яха технолоически процессаш нийсъяреи прибораш а электрографически аппарат лелаяра устройство а. Уж арахец «Промавтоматика» НПО опытни заводе. «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни заводе серийни арахеца йолаяьй автобусашта эша гаражни четырехстоячни подъемник, модель II-155. Из оборудовани а СССР-е эггара хьалхара хьаяь я.

Из иштта дале а кхоачамболлаш юкъейоалаяьяц эггара кердагIйола машинаш, прибораш, оборудовани, технологеш.

Промышленносте юкъеяхийтача кердача технологически процессех духхьала 20 (е ерригнех 27,4 процент) мара ресурсаш кхояра дIахьожаяьяц.

Продукце дикал

ХIанз а хоалуш дикагIа хиннаяц арахеца продукци. Паччахьалкхен приемка хьалашка болх беш йолча промышленноста предприятешка цхьоалагIча сентябре денз хьалха хьахьоккхаше а хьа ца эцаш йисай 4,1 процент продукци: шу доладеннача хана денз йизза брак яь продукци 45 эзар сома маьха я.

Торгови организацешка кхихьай дика йоаца изделеш. 1988 шера 9 бетта хьежача торгинспекце брак яьй «Силуэт» яхача производственни объединене, Назрановски трикотажни фабрика, кога гIирса фабрика, швейни производственни объединене, дулха комбината, «Грозненский» городской шурий завода, кхычар продукци.

ХIаьта ерригача продукцех 1987 шера 9 бетта тIех дика тIехйолча категоре 7,0 процент хиннача 7,7 процент хилар.

Продукце кхоалагIа дакъа гаргга яр дика паччахьалкхен знак йолаш арахец «Оргтехника» производственни объединене, 65 процент — «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни заводо.

Производственни потенциалах пайда эцар

Предприятеш дIахо а шинкхаь сменагIа болх барга яьхар. ДукхагIа болх байтар металлах хIамаш еча оборудованега, шийца нийсъе кхыяр йоацаш йоккха балха овсарле йолчеи безача маьхерчеи техникага. Из иштта дале а предприятеш дукхача сменашка болх барга яхара гIулакх хIанз а меллашха ду. Оборудованех пайда эцача овлангара хувцам баьбац, цун балха сменность лоха я, сеца дукха латт.

Юкъейоалаяь эргаяьха тоаяь мощносташ караерзаеча а пайда эцача а цIенхаштгара кхоачамбоацараш да.

Ресурсаш лораяр

Республика халкъа боахаме материальнии доагораэнергетически ресурсай кхом беш а царех рациональни пайда эцаш а гIулакхаш ду.

Дикка дукха аьшка прокат, цемент, дизельни даьтта, автобензин кходаьд.

«Грознефтемаш» заводе 156 тонн аьшка прокат, «Промавтоматика» НПО опытни заводе — 220 тонн, «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни заводе — 291 тонн кхояьй.

Из иштта дале а, доагораэнергетически ресурсай цхьадола тайпаш дукхагIа дIадахийтад Гудермесски медицински инструментай заводо, Грозэнерго РЭУ.

Моттигерча бийдалахи отходахи 1987 шера 9 бетта ийцачул 2,2 процент дукхагIа пайда ийцаб.

Январь-сентябрь бетташка царех хьайир 19 миллион сома маьха продукци, царца отходех 3 миллион сома маьха.

Дикка кIезигагIа доагадаьд доагора электростанцешка мазут. Из бахьан долаш 1988 шера 9 бетта соахка цу хана Грозненски РЭУ дIадахийтачул 86,5 эзар тонн е 16,5 процент кIезигагIа дIадахийтар доагадеш дола мазут, хIаьта газ 79,4 миллион кубически метр е 11 процент дукхагIа дIаяхийтар.

Къахьегама ресурсех пайда эцар

Промышленносте, транспорте цхьабола болхлой мукъабовлийташ гIулакхаш дир. Керттерча даькъе тIакхеташ бола берригa болхлой бахача наха гIулакхаш дара сфере хьожабир. Доал дара аппаратера нах кIезигбеш хилар, къахьегам вIаштIехьбаккхара прогрессивни формаш дIайоаржайир.

Балха кооперативнии индивидуальнии сфераш дегIаьккхар. Республике болх беш я 180 совгIа кооператив. Царех 35 процент яраш бахача наха бытовой гIулакхаш деш я, 25 процент халкъа эша товараш хьадеш я. (царца маькхаш, булкаш, кондитерски изделеш а еш), 9 процент общественни кхачан сфере болх беш, 7 процент торгово-закупочни болх беш, 26 процент кхыдола балхаш деш я (транспорт, унахцIено лораяр, юрта боахама продукци йоаккхаш а чакхйоаккхаш а, хьайбаши коа тIара оалхазараши кхозбаш, коммунальни гIулакхащ деш, кхыдараш деш).

Боахама механизми доал делгеи эргадаьккха тоадар

Радикальни экономически реформаси боахам лелабара кердача формашеи дика влияни е йолаяьй дуккха йола производственнии социальнии проблемаш кхоачашъяра, къахьегама коллективашкара хьал тоадара.

1988 шера январе денз аханел тIехйола промышленни предприятеш, ерригa колхозаши совхозаши, бувзама предприятеш, юкъара пайда эца транспорт, торговлеи общественни кхачани организацеш, кхы цхьайола предприятеш йиззача хозрасчетеи самофинансированеи хьалашка болх беш я.

Къахьегама коллективаш йиззача боахама расчета тIа дика хул ресурсни затраташ кIезигъяра, производства боарам боккхагIа бара, араxеца продукци дикагIа хилийтара.

Колхозашка, совхозашка, боахамашта юкъерча предприятешка доаккха дулх соахка цу хана хинначул 10 процент дукхагIа хилар, шура — 3 процент, тха — 9 процент.

Боахама йиззача расчетеи самофинансированеи хьалашка болх беча промышленни предприятеша поставкай хьакъехьара план 97,1 процент мара кхоачашъяннзар, из кIеззига дукхагIа хул йиззача хозрасчета тIа яханза йолча предприятешкарчул (96,4 процент).

Производство эргаяьккха тоаяран кхы тIа а технически Iалашъяраи, нах чубаха цIенош, социально-культурни объекташ хьалъяра йолча экономически стимулироване фонда средстваех кхы а шерагIа пайда эц.

Из иштта дале а, боахама кердача механизма гIойленех бизза пайда эцац.

Предприятеш ерригаш а хиланзар боахам лелабара кердача хьалашка болх бара кийчъенна. ХIанз а йизза хьалъэтта яьннаяц производства средствай оптови торговли.

Радикальни экономически реформа боарамашка кхоачашдеш да организацийонни структураш эргальха тоаяра, совйола звенош цIаяхара, доал дара аппарат кIезигъяра гIулакхаш.

Материальни производство дегIайоалаяр

Промышленность

1988 шера 9 бетта паччахьалкхен заказага хьежжа а потребителашца баьча барта кIийлен тIа духхьаларча бувзамегIа а продукци лоаттаяра договорни декхараш дIадахача шера цу хана 97,7 кхоачашдаьча метте 97,0 процент мара кхоачашданзар.

ДIадахача шера цу хана договорни дисциплина 26,5 процент йохаяьча метте предприятешеи объединенешеи 23,9 процент мара йохаянзар.

ДIадахача шера январь—сентябрь бетташка хинначул 0,3 процент дукхагIа хилар тIакхийтта промышленни производство.

Къахьегама овсарле 0,6 процент лакхъелар.

Поставкай хьакъехьара декхараш кхоачашдар, къахьегама овсарлеи продукце боарами лакхбалар укх тайпара хилар:

	Продукци оттаяра договорни декхараш кхоачашдар	Договорни декхараш кхоачашданза йолча предприятей удельни дозал	ДIа ца луш йисараш продукци миллионаш сомаш	1987 шера 9 бетта ца нийсдича тIакхийттар: Къахьегама овсарле	Продукце боарамагIа
Республике гIолла деррига а	97,0	23,9	42,9	100,6	100,3
Союзни карайола промышленность	96,9	40,6	33,2	100,6	97,3
Республикана кара йола промышленность цунца:	97,3	18,9	9,7	106,4	110,6
Министрий Совета ведомственни промышленность	92,7	33,3	4,0	105,5	122,7

Сиха дегIадоагIа машинаш елга, яйгеи кхачании промышленность.

ГIишлон материалаш еча промышленностеи мехкдаьтта чакхдоахача промышленностеи боарам тIакхетара планаш кхоачашъяьяц.

Продукци лоаттаяра хьакъехьара договорни декхараш республика пхе района промышленни предприятеша мара кхоачашъяьяц.

1988 шера 9 бетта дIадахача шера цу хана хинначул кIезигагIа продукци хьэйир ялх района предприятеша.

Республика районий промышленни предприятей балха хьокхамий даннеш укх тайпара я:

	Продукци лоаттаяра договорни декхараш кхоачашдар	Договорни декхараш кхоачаш ца даь предприятеш	Пайда бара план кхоачашъяр (январь—август)	1987 шера 9 бетта хинначул тIакхийттар: Продукце боарам (балхий гIулакхий)	Къахьегама овсарле
Ерригa республике гIолла цунца:	97,0	23,9	82,1	100,3	100,6
г. Грозный	96,8	32,0	87,5	99,7	99,3
г. МагIалбике	99,0	25,0	81,3	87,6	91,1
г. Назрань	99,0	16,7	84,9	110,4	110,7
г. Гудермес	99,0	14,3	55,6	107,5	108,1
г. Аргун	98,0	14,3	100,2	100,8	101,3
районашка гIолла:					
Ленински	96,9	35,0	115,4	114,2	107,5
Заводской	96,1	55,0	87,5	95,7	99,6
Октябрьски	96,9	11,0	82,8	115,4	113,3
Старопромысловски	99,3	25,0	100,5	98,0	100,0
МагIалбикски	98,0	28,6	—	91,2	93,1
Гудермесски	99,0	12,5	—	113,5	113,5
Назрановски	99,0	22,2	24,0	110,2	111,0
Шалински	96,0	35,3	2-зза	100,8	100,9
Надтеречни	100,0	—	2,2-зза	118,0	95,6
Наурски	96,0	25,0	3,7-зза	84,6	85,2
Шелковски	99,0	25,0	67,5	144,6	151,9
Грозненски	99,0	12,5	98,1	105,7	103,6
Сунженски	92,0	50,0	108,6	103,3	102,8
Ачхой-Мартановски	92,0	25,0	139,7	128,6	116,0
Урус-Мартановски	100,0	—	2,9-зза	118,2	121,3
Ножай-Юртовски	100,0	—	2,1-зза	70,9	68,9
Советски	100,0	—	4,7-зза	106,4	111,8
Веденски	100,0	—	4,2-зза	99,0	103,1

Продукци лоаттаяра дисциплина дикагIа хиннай республика дукхагIйолча предприятешкеи объединенешкеи. Бакъда, хIара йиълагIча предприяте кхоачашъянзар промышленни продукци лоаттаяра план, хIара кхоалагIчо продукце, балхий, деча гIулакхий боарам дIадахача шера цу юкъа хинначул лохбир, хIаьта хIара пхелагIча предприяте — къахьегама овсарле.

Паччахьалкхен заказага хьежжа а потребителашца баьча барта кIийлен тIа духхьаларча бувзамашка гIолла а договорни декхараш кхоачашдар, промышленни предприятешкеи объединенешкеи къахьегама овсарле, продукце боарам лакхбар укх тайпара да:

(процентаща)

	Продукци лоаттаяра договорни декхараш кхоачашдар	Пайда бара план кхоачашъяр (январь-август)	1987 шера 9 бетта хинначоа тIакхийттар: къахьегама овсарле	продукце (балхий гIулакхий) боарам
«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени	96,6	65,3	98,9	94,7
«Грознефтемаш» завод	100,0	121,4	98,7	98,2
«Грознефть» производственни объединени	100,0	116,9	97,5	95,2
«Нефтехимчасть» Грозненски завод	100,0	116,4	107,3	115,1
«Нефтехимчасть» Гудермесски завод	100,0	68,2	104,0	139,5
«Красный молот» завод	98,5	64,0	111,3	103,0
СССР 60 шу дизара цIерагIара «Оргтехника» производственни объединени	100,0	144,4	110,9	110,7
«Промавтоматика» НПО опытни завод	100,0	103,1	114,6	133,3
«Пищемаш» завод	94,9	90,5	107,9	69,4
ГI. Ахриева цIерагIара «Электроинструмент» завод	100,0	77,4	111,4	118,3
«Трансмаш» завод	100,0	142,9	93,8	89,0
Электромеханически завод	100,0	101,7	103,2	104,0
Гудермесски медицински инструментий завод	100,0	108,3	110,0	103,9
Биохимически завод	94,7	96,6	117,5	111,7
«Терек» производственни мебельно-дахчах хIамаш ю объединени	96,3	98,3	102,4	101,5
Электроремонтни завод	100,0	115,5	102,7	125,8
«Союзавтоматстрой» ВНПО опытно-экспериментальни завод	100,0	116,4	104,6	101,7
Цементни завод	88,5	97,5	103,7	97,5
«Стройиндустрия» объединени	88,5	—	91,6	89,2
Карьероуправлени	100,0	126,7	123,5	124,9
Грозненски ремонтно-механически предприяти	100,0	83,8	99,7	92,8
«Аргунводпром» производственни объединени	100,0	145,2	101,6	102,6
«Чечингушводстрой» гIишлон управлене				
ЖБИ Аргунски завод	100,0	119,0	100,5	98,4
Хьун боахама министерство	99,7	112,2	106,0	104,5
«Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завод	98,4	97,2	108,7	106,1
Назрановски трикотажни фабрика	100,0	53,9	106,0	104,8
Производственни швейни объединени	100,0	102,0	105,7	111,8
Грозненски кога гIирса фабрика	100,0	1,6 р	121,2	112,5
Ялата продуктай управлени	99,6	1,9 р	103,1	101,7
Маьхка, пекарнеи макароннии промышленноста управлени	99,1	138,3	100,8	103,3
Грозненски экспериментально-механически завод	100,0	100,0	107,4	108,0
«Чечингушстройматериалы» производственни объединени	86,1	56,6	95,2	91,4
НГIАССР моттигерча промышленноста министерство	90,7	132,6	122,6	142,3
НГIАССР Госагропром	97,0	118,5	109,7	108,7

Машинаш еча, мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста, гIишлон материалаш еча промышленноста цхьайолча предприятешка продукци яккхарга планагIа оттадаьчул дукхагIа хIама дIадахар. Иштта этта хьал продукци дIа ца яларах тийна гIодаш а тIехь Iаткъар пайда бара план кхоачашъяра.

1988 шера январь—август бетташка дIа ца луш диса финансови Iайнар 7,1 миллион сом хилар.

Республика промышленни предприятешта халонаш хул шоай ханнахьа материалаши комплектующи изделеши хьа ца кхачийтар бахьан долаш, ритмични арахецац продукци.

Продукце эггара керттера тайпараш хьадар:

	1988 шера 9 бетта фактич. дар	Задани кхоачашъяра процент	1987 шера 9 бетта ца 1988 шера 9 бутт
Электроэнерги, миллионаш киловатт-сахьаташ	2015	—	98,9
Газ. миллионаш кубически метраш	1253,8	109,8	98,1
Ацетон, эзараш тоннаш	34,4	95,1	96,8
Фенолаш. эзараш тоннаш	53,7	94,2	98,3
Мехкдаьтта аппаратура миллионаш сомаш	6,6	93,8	101,5
Кхачан промышленноста йола технологически оборудовани цунна йола запасной оатталаши, миллионаш сомаш	9,7	89,0	90,5
Механизировани гIишлон-монтажни инструмент, эзараш	376,8	93,1	115,0
Тракторни прицепаш эзараш	10,1	88,9	85,6
Медтехникеи цунна йола запасной оатхалаши миллионаш сомаш	4,7	102,2	108,2
Электрографически аппараташ	1043	104,5	62,9
Хьенха хьу араяккхар (колхозаша кийчъяьр йоацаш), эзараш кубически метраш	60,2	97,3	90,9
цунца: гIулакхага йода хьу эзараш кубически метраш (колхозаша яьраш йоацаш)	41,9	95,4	89,0
ГIишлон кирпишкаш миллионаш условни кирпишкаш	102,4	77,5	85,5
Цемент, эзараш тоннаш	464,3	89,1	96,6
сборни аьшкбетонни конструкцеш, деталеш, эзараш кубически метраш	170,8	97,4	94,9

Тешшаме болх баьб республика мехкдаьттахоша. Заданел тIех 82.1 эзар тонн мехкдаьтта, 101,8 миллион кубически метр газ яьккхай.

Доагаш дола мазут, этилен яккхара, прибораш, автоматизаце средстваш, царна йола запасной оатхалаш хьаяра паччахьалкхен заказ кхоачашдаьд.

ЗаданегIа лерхIаш хинначул кIезигагIа арахийцай полиэтилен, сангал, кIезигавольтни аппаратура, цементировочни агрегаташ.

Кхачан доаца халкъа эша товараш хьадара план кхоачашъяр укх таблицагIа гуш да:

	1988 шера 9 бетта фактически хьадаьр	Задани кхоачашъяра процент	1987 шера 9 бетта процентаща 1988 шера 9 бутт
Мебель (розничнии маьхашка) миллионаш сомаш	25,2	94,5	101,8
Металлически посуда тоннаш	24	22,8	57,1
Металлически мангеш, эзараш	16,8	89,8	87,9
Бытовой химе товараш, миллионаш сомаш	11,1	99,7	90,5
Ювелирни изделеш, эзараш сомаш	25	89,3	—
Швейни изделеш, миллионаш сомаш	10,4	90,0	103,6
Чухьа дувхаду пазата барзкъаш, миллионаш	7,7	101,2	113,0
ТIехнахьа дувхаду пазата барзкъаш, эзараш	503	102,7	127,0
Пазаташ, эзараш	278	2,7	120,3
Кога гIирс, эзараш	1851	106,1	105,6

Укх шера январь—сентябрь бетташка республике хьадаьд 375,2 миллион сома маьха (алкогольни маларий мах боацаш), халкъа эша товараш, из хул оттаяьча заданел 3,7 процент дукхагIа. 1987 шера цу хана хинначул 12,3 процент дукхагIа хьадаьд уж.

Халкъа эша кхачан доаца товараш хьадара паччахьалкхен заказ кхоачашдаьдац (яйгача промышленноста товараш доацаш).

9 бетта уж хьадаьд 110,6 миллион сома маьха, царех 87.8 миллион сома маьха дараш бахача нахага дохкара а долаш. Уж дерригаш а оттаяьча заданел 5 процент кIезигагIа хул, бахача наха дараш — 7 процент.

ДоагIачул кIезигагIа халкъа эша товараш хьадаьд: «Грознефтемаш», «Красный молот», радиотехнически, «Нефтехимзапчасть» заводаша, «Грознефтеоргсинтез», «Терек» яхача мебельно-дахчан хIамаш еча производственни объединенеша, кхычар.

ДIаяхача хана сихагIа хьадеш хилар яйгача промышленноста товараш. Розничнии маьхашка диллача яйгача промышленноста кийча изделеш дIадахача шера цу хана хинначул 29,8 процент дукхагIа хилар. ДукхагIа хьадир «Н» индекс йола дикагIдола товараш, къаьстта договорни маьхех доахаш дола модни дараш. Яйгача промышленноста деррига товарех 1987 шера январь—сентябрь бетташка иштта дола товараш 11 процент хиннача метте 1988 шера январь — сентябрь бетташка 21 процент хилар.

Предприятеш технически даькъе кхоачамболлаш Iалашъяь ца хилар, дикка дукха тишъенна оборудовани йолаш хилар, хьатIаяхьа бийдал дика ца хилар бахьан долаш продукце ассортимент кардинально кердаяккха, товарий дикал лакхъе йиш хиланзар. Арахецача продукцех дикка доккха дакъа потребителаша хIанз а дIаэцаш дац.

«Силуэт» яхача производственни объединене йохайир потребителашца цхьана оттаяь йола ассортимент, хаьдда йолча номенклатурагIа 2 миллион сома маьха продукции товараши дIа ца луш дитар.

Агропромышленни комплекс

Агропромышленни комплекс юртбоахама предприятеш юртбоахама культураш чуийца яла йоахк, хьайбай фермашта доакъар кхы тIа а Iалашдеш я, хургболча хьувкъама кIийле кийчъю.

10 октябрь тIакхоачача хана 52 процент долча кхашкара хьажкIаш чуийца яьннаяр, дуга — 91 процент, шекар доаккха свеклаш — 49 процент, генараш — 81 процент, коартолаш — 53 процент, баьцадаараш — 68 процент чуийца яьннаяр.

Паччахьалкхен амбараш ка дIахо а дIачулуш да ялат. 10 октябрь тIакхоачаш паччахьалкхенна дIаденнад 75,8 эзар тонн е плана 33 процент, 42,4 эзар тонн баьцадаараш (27 процент), шекар доаккха свеклаш 75,8 эзар тонн (40 процент). Мехка промышленни центрашка дIадахьийтад республикера 4,3 эзар тонн баьцадаараш. планагIа доагIачох 23 процент, сом — 2,4 эзар тонн (22 процент).

Республика боахамашка дIахо а Iалашдеш да доакъар. Баьцаш шозлагIа хьаkхареи силосни культураш чуэцаш хилареи чотагIа дукхагIа хьаIов йол, сенаж, силос. 10 октябрь тIакхоачаш хьайбай цхьан керта лерхIаш 1987 шера 12,5 центнер доакъара единицаш кийчъяь хиннача метте 17,1 центнер доакъара единицаш Iоаяьй. Хьайбашта доакъар Iалашдара гIулакх дика дац Веденски, Советски, Шелковски районий боахамашка.

1989 шерара хьувкъам Iалашбара балхаш ду. 10 октябрь тIакхоачаш 87 эзар гектара тIа дIадийра гураьха дув ялат, вешта аьлча, планагIа доагIачох 46 процент. Зяба лаьтта аьхад 41,4 эзар гектар, вешта аьлча планагIа доагIачох 26 процент.

ДIадахача шера даьчул эсалагIа ду уж балхаш. Кхачан товараш дукхагIа доахаши царца нах Iалашбеши гIулакхаш деш, агропромышленни комплекса, къахьегамхоша дулхи шуреи дукхагIа даьккхад, паччахьалкхенна дукхагIа дIа а деннад.

Колхозашка, совхозашка, боахамашта юкъерча предприятешка хьайбай продукци яккхар:

	1987 шера январь-сентябрь	1988 шера январь-сентябрь	1988 шера 9 бутт 1987 шера 9 бетта процентаща
Даьккха дулх, эзараш тоннаш	16,9	18,6	110
шура, эзараш тоннаш	92,3	95,4	103
Котама фуаш, миллионаш	76,9	70,3	91

ДIадахача шера цу ханаца нийсдича бежан дулх 10 процент дукхагIа даьккхад, хьакхий дулх — 6 процент, коа тIарча оалхазарий дулх — 25 процент, хIаьта устагIан дулх 8 процент кIезигагIа даьккхад.

Дахкача доахана продуктивность лакхъялар бахьан долаш колхозашкеи совхозашкеи шура 3,1 эзар тонн дукхагIа яьккхай. Цхьан Iаттагара юккъера йоаккха шура 9 бетта дIадахача цу хана яьккхачул 146 килограмм дукхагIа яьккхар.

Юкъера лаьрхIача республике яьккхачул дукхагIа шура яьккхай Ачхой - Мартановски, Назрановски, Урус-Мартановски, Шалински, Шелковски районий боахамашка.

Бакъда, 39 колхозеи совхозеи дахкача доахангара шура кIезигагIа яьккхар.

Ерригача категорей боахамашка яь хьайбай продуктай паччахьалкхен закупкаш:

	1988 шера январе-сентябре ийцай	Шера план кхоачашъяра проценташ	1988 шера 9 бутт 1987 шера 9 бетта процентаща
Хьайбаши коа тIара оалхазараши дийна доллаше эза,	32,5	70	114
миллионаш	86,1	80	103
Шура, эзараш тоннаш	76,2	63	94
Фуаш, цIендаь тха, тоннаш	1909	101	105

Соахка цу хана хинначоа юхе хьайбайи коа тIарча оалхазарийи паччахьалкхен закупкаш 4,0 эзар тонн дукхагIа хилар, шура — 2,5 эзар тонн, тха — 96 тонн.

Из иштта дале а, республика 47 боахамо паччахьалкхенна кIезигагIа дIаделар хьайбаши коа тIара оалхазараши. Уж 2,5 эзар тонн кIезигагIа хилар. Паччахьалкхенна хьайбаши коа тIара оалхазараши дIадалара 9 бетта план кхоачашъянзар 19 боахамо. Паччахьалкхенна шура дIаялара план кхоачашъянзар 28 боахамо. 36 боахамо соахка цу хана аьчул кIезигагIа йир закупкаш. Уж хилар 1,6 эзар тонн кIезигагIа. Паччахьалкхенна дIаденнача дерригача хьайбаех племенной дараш 1 эзар тонн хилар. хьайбаш дорстадеча боахамаша дIахо дорстадара 6,5 эзар тонн хьайбаш ийцар, совхозий болхлоштеи гIулакхерча нахаи кхачанна лаьрхIа дIаяхийтай 2,3 тонн.

Колхозашка, совхозашка, боахамашта юкъерча организацешка дола хьайбаши коа тIара оалхазараши: эзараш

	1 октябрь тIакхоачаш 1987 шера	1 октябрь тIакхоачаш 1988 шера
Доахан	167,8	167,8
Царца дахка доахан	49,5	47,9
Хьакхарч	117,0	114,1
Жан гаьзарийи	663,0	675,8
Коа тIара оалхазараш	2033,1	2950,3

Шу доладеннача хана денз республика колхозашкеи совхозашкеи яьй 37,1 эзар хурск, 234,8 эзар Iаьхарги бIийги. Хьайбаш довш хилар бахьан долаш дикка дукха продукци йов колхозийи совхозийи. 9 бетта боахамашка деннад 2,6 эзар бежан, 16,3 эзар хьакха, 27 эзар устагIи газеи.

Агропромышленни комплексе кхачан промышленноста предприятеша продукце дукхагIдола тайпаш дахара 1988 шера 9 бетта план кхоачашйир. Из иштта дале а, дулха даккхара, консерваши алкогольни доаца малараши дара задани кхоачашъянзар.

Кхачан керттера продукташ яхара даннеш ераш я:

	1988 шера 9 бетта боккъонца хинар	План кхоачашъяра процент	1988 шерара 9 бутт 1987 шера 9 бетта процентацца
Дулх, цу даькъе паччахьалкхен ресурсех йола 1 категоре субпродукташ а йолаш, эзараш тоннаш	13,4	91,0	104,3
цунца: Коа тIарча оалхазарий дулх, эзараш тоннаш	3,6	73,8	110,1
Колбасни изделеш, эзараш тоннаш	4,9	100,2	105,3
Паччахьалкхен ресурсашцара даьтта, тоннаш	598	103,3	85,8
Паччахьалкхен ресурсашцара хьаьна нахчаш, эзараш тоннаш	1,8	101,9	114,6
Паччахьалкхен ресурсай шура чотагIа лаьрхIа, йола мерзача шурий продукци, эзараш тоннаш	61,8	100,1	109,1
Генарий даьтта, эзараш тоннаш	3,3	167,0	—
Кондитерски изделеш, эзараш тоннаш	6,8	108,5	112,0
Кхачан, чкъаьрий продукци, тоннаш	849	105,5	104,9
Консерваш, миллионаш условни банкаш	127,1	80,0	93,0
Шекар — песок, эзараш тоннаш	1,6	158,2	4,9 р
Сомий-комарий сокаш, миллионаш условни банкаш	62,8	120,3	112,3
Минеральни хиш, миллионаш ахлитраш	22,2	102,2	101,4
Алкогольни доаца малараш, эзараш дал.	1320	97,6	122,3

1988 шера 9 бетта соахка цу хана яьккхачул ликеро-къаракъа продукци 12,7 процент кIезигагIа яьккхар, хIаьта чхьагIара продукци 1,2-зза дукхагIа яьккхар.

Оттадаьча договорегIа эггара дукхагIа декхар тIадисар: Грозненски (2,9 миллион маьха продукци дIа ца луш тIаийсар), Самашкински (0,5 миллион маьха), Ассински (1,3 миллион маьха) заводашта.

Агропромышленни комплекса материально - технически база чIоагIъеш я. Юрта боахама еннай дикка дукха юртбоахама техника, минеральни удобренеш, химически доакъара добавкаш. Агропромышленни комплекс дегIайоалаярга дIаяхийта капитальни вложенеш 83 миллион сом хилар, царца юрта боахамга яхийтараш 69 миллион сом а долаш.

Цу средствай чотагIа хьалъяьй 14 эзар бежана моттиг йола доахан чулоаттаду, 0,5 эзар моттиг йола хьакхарч лелаю, 21 эзар коа тIарча оалхазара лаьрхIа йола помещенеш. Болх бе йолаялийтай цхьан ханна 6,5 эзар тонн дIаоттаергйолаш коартолашта, баьцадаараштa, сомашта йола хранилищеш.

0,8 эзар гектар лаьтта кийчдаьд хий дулларгдолаш. Мелиоративни гIишлош хьалъярга дIаяхийтай 22 миллион сом капитальни вложенеш.

Капитальни гIишлош хьалъяр

1988 шера 9 бетта 215,9 миллион сома йола паччахьалкхен централизованни капитальни вложенеши предприятей а организацей а фондий средстваши дIаяхийтара чотагIа болх бе йолаялийтай керттера фондаш.

291 миллион сома йола паччахьалкхен централизованни капитальни вложенеши предприятей а организацей а фондий средстваши караерзаьй. Предприятеши организацеши йиззача хозрасчета тIеи самофинансированегеи яхаро йиш хилийтар предприятейи организацейи фондий средствай чотагIа капитальни вложеней боарам чIоаггIа лакхбе. Цу средствай чотагIа дола капитальни вложеней дакъа ерригача отраслешкарча берригача боарама 44 процент хилар.

ГIишлон организацеша деча подрядни балхий боарам 1987 шера цу хана хинначул 7 процент кIезигбелар.

БIарчча хьанийцача гIишлон организацеша даьча подрядни балхий план 93 процент мара кхоачашъянзар.

	1988 шера 9 бетта кхоачашдаьр миллионаш сомаш	План кхоачашъяра процент
«Чечингушстрой» ПСМО	38,4	79
«Грозтрубопроводстрой трест	20,4	104
НГIАССР хинбоахама министерства подрядни организацеш	4,3	100,3
«Чечингушводстрой», гIишлон управлени	17,9	98
«Чечингагропромстрой» объединени	24,5	85
«Чечинггражданстрой» трест	11,1	99,0

Коллективни подряда хьалашка болх беш я республика 105 гIишлон организаци. Хьалха а санна кегаяь лелаю капитальни вложенеш, керттера фондаш, производственни мощносташ болх бе йолаялийтара планаш кхоачашъяьяц.

Боахама хьисапе кхоачашдеча балхий боарамаш эсала лакхлу, уж балхаш 8,2 миллион сома маьха мара кхоачашдаьдац, из хул шера лимита 40 процент.

Транспорти бувзами

Къулбаседа - Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене 1988 шера 9 бетта мухь тIаботтара план 98,2 процент мара кхоачашъяьяц. Мухь дIабахьара задани 92,6 процент кхоачашъяьй. ВIашагI а теха дIаяхийтай 9,8 эзар еза етта поезд, из хул соахка цу хана яхийтачул 23,9 процент кIезигагIа. Царца дIабихьаб 5,6 миллион тонн мухь. Мухь дукхагIа тIаботтар бахьан долаш 4,3 эзар вагон мукъаялийтай, вешта аьлча 1987 шера 9 бетта хинначул 25,1 процент дукхагIа. Вагона оборота план 96,5 процент хилар. Мухь кхухьача вагоний балха овсарле дIадахача шера цу хана хинначул 10,9 процент кIезигагIа хилар.

Локомотивай дийнахь-бусеи юкъера йола балха овсарле 0,9 процент лакхъелар, бакъда, цу хьокхама хьакъехьара план кхоачашъянзар. 1987 шера 9 бетта хинначул лохъелар мухь кхухьача поездай скорость.

ХIанз а пассажирашта гIулакх деча кхоачамбоацараш да, поездаш тIехьаюсаш моттигаш я, новкъа мухь боабу. 1988 шера 9 бетта 51,4 процент поездаш мара расписанегIа аханзар, 68,1 процент гаьна уха пассажирски поездаш тIехьайиса мара станце кхачанзар.

Предприятешеи организацешеи массаза а дика вIаштIехь дахац мухь тIаботтареи тIера Iобаккхареи балхаш. МПС вагоний балха парк нормативал дуккха тIех соцаяь лоаттайир 1988 шера 9 бетта (маькха продуктай Нохч-ГIалгIай управлене, НГIАССР торговле министерства, Нохч - ГIалгIай потребсоюза, НГIАССР Госагропрома предприятеша).

Юкъара пайда эцача автомобильни транспортаца 1988 шера 9 бетта дIабихьар 8,7 миллион тонн мухь. ДIадахача шера цу хана бихьачул 7,1 процент кIезигагIа мухь дIабихьаб. Автобусашцеи таксешцеи пассажираш дIакхувларах йолча валовой доходий план 95,4 процент мара кхоачашъяьяц. ДIадахача шера хинначул 3,3 процент кIезигъелар доходаш.

Расписанега хьежжа рейсаш яра план 87,5 процент мара кхоачашъяьяц.

Бувзама производственно - технически управлене предприятеша бахача наха 7,0 миллион сома маьха гIулакхаш дир (планага диллача 99,1 процент), бувзама продукце план 9 бетта 101,4 процент кхоачашъяьй.

Городеи юртеи моттигера бувзама средстваш дегIайоалаяра оттаяь заданеш йизза кхоачашъяьяц.

Городеи юртеи моттигашка керттера телефонни аппараташ хилара заданеш отчетни юкъ чакхйоалаш 94,9 процент мара кхоачашъяьяцар, хIаьта радиотрансляционни точкаш оттаяра задани 101,1 процент кхоачашйир.

Почтаца кхухьийта хIамаш тIераювлаш а лечкъаеш а моттигаш я.

ДIадахача шера цу хана хинначул, 7,7 процент лакхъелар къахьегама овсарле.

Социальни дегIаахари халкъа вахара хьал тоадари

Бахача наха къахьегамах доагIари доходаши

Республике болх беча берригача наьха цхьан сага бетта доагIа юкъера алапи 175 сом да: промышленносте 193 сом, гIишлон - монтажни балхаш тIа — 217 сом, бурув деттача — 376 сом, из хул дIадахача шера хинначул тIех.

ЭтапегIа лакхлуш доагIа производственни отраслей, унахцIено лораяреи социальни Iалашонии учреждeней болхлой алапи.

ДукхагIа хулаш латт итт шу а кхы а хьалхагIа хьожадаь хинна болхлой, гIулакхерча наьха, цар дезалий пенсеш.

Медицински гIулакх делга тоадара тIаерзаяь мероприятеш ю.

Бой дола бераши даьшаноаноша Iалаш ца деш диса бераши материальни дикагIа Iалашдергдолаш гIулакхаш ду.

Баха нах товарашца Iалашбари царна гIулакхаш дари

Общественни кхача юкъе а болаш, паччахьалкхен кооперативнии торговле розничнии товарооборота боарам 682,8 миллион сом хилар, из вIаши нийсдеча маьхашка диллача дIадахача шера 9 бетта хинначул 3 процент дукхагIа хул.

Общественни кхача юкъе а болаш, розничнии товарооборота паччахьалкхен заказ. республика, бIарчча хьанийцача, 1988 шера январь — сентябрь бетташка 95 процент кхоачашдаьд.

Республика мах беча организацей дукхагIдола дакъа планови заданеш кхоачаш ца еш дисад.

Паччахьалкхени кооперативнии торговле гIолла цхьадола товараш дохкара даннеш укх тайпара я:

	1988 шера 9 бетта 1987 шера 9 бетта процентацца
Дулхи коа тIара оалхазараши	95
Колбасни изделеш	103
Чкъаьрий	106
Даьтта	93
Шекар	75
Кондитерски изделеш	103
Маргарин	99
Нахча	99.7
Алкогольни доаца малараш	110
Сомийи баьцадаарийи сокаш	89

Эсала кхоачашду баха нах кхачанца Iалашбара дешаш.

Холуш толам баьккхабац дулхеи шурийи продукташ йохкача.

БIаьстии аьхкии кхоачам болаш хиланзар торговле коартолаш, баьцадаараш, сомаш. Республика торгови сете 1988 шера январь—сентябрь бетташка дIадахача шера цу хана хинначул 38 процент кIезигагIа кхаьчар баьцадаараш, зIамига генараш дола сомаш 5 процент, чIоагIа генараш дола сомаш 19 процент, комсаш 31 процент кIезигагIа кхаьчар.

Цу цхьан хана, торговле гIолла талхар бахьан долаш яа пайдан а йоацаш а лаьрхIа хьайбашта юаяра дIаяхьийтар 5,5 эзар тонн коартолаш, баьцадаараш, сомаш. е розничнии маьха лаьрхIача 1,5 миллион сома.

Бахача наха низткъала да барзкъаши кога гIирси Iалашбар, швейни, трикотажни изделеш, гIишлон материалаш эшара бахача наьха хьашташ кхоачашдац, дукхагIча даькъе эцархой хьашташ кхоачашдеш яц товарий ассортименти дикали.

Бахача наха маьхах деш дола гIулакхаш 91,1 миллион сома маьха хилар, дIадахача шера цу хана хинначул 15 процент дукхагIа а долаш. Уж кхоачашдара план республика бIарчча хьанийцача 94 процент мара кхоачашъянзар. Бахача наха маьхагIа гIулакхаш дара план республика предприятешеи организацешеи 72 процент мара кхоачашъяьяц.

Бахача наха бытовой гIулакхаш даьд 29,4 миллион сома маьха, е 1987 шера 9 бетта даьчул 13 процент дукхагIа. Бакъда, план 98 процент мара кхоачашйинзар. Хьалха а санна кхоачашдац дуккхача тайпай дола бытовой гIулакхаш.

Нах чубаха цIеноши социально-культурни гIишлоши хьалъяр

Паччахьалкхен централизованни капитальни вложенейи предприятей фондийи чотагIа хьалдаь а даьха, нах чуховша баьб 72,7 эзар квадратни метр хулача цIеношка, цу даькъе предприятейи организацейи фондий средствай чотагIа 20,5 эзар квадратни метр яраш а долаш. Бакъда, нийс бетта план бIарчча хьанийцача 85 процент мара кхоачашъяьяц. Нах чубаха цIеноши хьалдара план кхоачашянзар «Чеченингушводстрой» гIишлон управлене, «Чеченингушстройматериалы» производственни объединене, НГIАССР Министрий Советерча УКС-ас, маькхапродуктай Нохч - ГIалгIай управлене, НГIАССР Агропрома предприятеши организацеши.

Паччахьалкхен централизованни капитальни вложенейи предприятей а организацей а фондий средствайи чотагIа хьалъяьй 642 дешархочоа моттиг йола школаш, 420 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учреждeнеш. Уж объекташ соахка цу хана яьрел кIезигагIа хьалъяьй, уж хьалъяра план кхоачашъяьяц.

Паччахьалкхен централизованни капитальни вложенейи предприятей а организацей а фондий средствайи чотагIа хьал а яь, болх бе йолаялийтай 330 маьнги бола больницаш, сменагIа 340 саг тIаэцаргвола амбулаторно - поликлинически учреждeнеш. Уж объекташ хьалъяра планаш кхоачашъяьй.

Болх бе йолаялийтай 600 моттиг йола клубаши культура цIеноши, бакъда, уж объекташ болх бе йолаялийтара план кхоачашъянзар.

Клубаши культура цIеноши болх бе доладалийта оттаяь заданеш кхоачаш а янзар, уж кIезигагIа хьал а йир НГIАССР Агропрома организацеша.

Республике хIанз а ханханнахьа болх бе йолаялийтац производственни йоаца объекташ.

Халкъа образовани, культура, унахцIено лораяр

1988—1989 шера юкъерча образоване дийнахьарчеи сайрийнарчеи школашка деша дагIа 261 эзар гаргга бер. 1988 шера всеобуча школашка юкъера образовани чакхъяьккхар 17 эзар саго.

ДIахо а дегIадера унахцIено лораелга. Больницашкеи дарба дара - профилактически учреждeнешкен болх беш ба массе а тайпарча специальностий 3,6 эзар лори юкъерча медицински персонала 10,1 эзар болхлои.

Городашкен юрташкеи болча читателашта гIулакх деш я книжкай 9005 эзар экземпляр йола 488 библиотека. Болх беш яр 404 киноустановка.

Гонахьара Iалам лорадар

Республика предприятешкеи организацешкеи экономически хьал тоадара, лаьттах, хих, хьунах, минеральни ресурсех кхы а дикагIа пайда эцара гIулакхаш дир, 1988 шера 9 бетта соахка цу хана хинначул зене вещесттваш атмосферни фега 27 эзар тонн, е 10,9 процент кIезигагIа яхийтар. Предприятешка аракхувса зене вещесттваш кIезигагIа хилар «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене, «Грозэнерго» РЭУ, «Красный молот», «Пищемаш», цементни, биохимически заводашка, кхы цхьаярашка а.

Из иштта дале а, гонахьара Iалам лорадеча цIенхаштара кхоачамбоацараш да. ДIадахача шерашка а санна, цхьайолча предприятешеи организацешеи кхоачашъянзар Iалам лорадара объекташ хьалъяреи болх бе йолаялийтареи план, хIаьта кхоачашданзар Iаламах рациональни пайда эцара гIулакхаш а.

ШийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера 9 бетта итогаш яьй. Перестройкас, къахьегамхой хIама хьалдара процесса хьинаре юкъеозаро тIехь-тIехьагIа йоккхагIа влияни ю республика социально-экономически дегIаахара. Из иштта дале а халкъа боахамера хьал мела хувцалу. ТIагIертта болх бе безаргба экономика дегIайоалаяра, социальни сфере овлангара хувцамаш дара, пятилетка заданеш кхоачашъяра.

Статистика Нохч-ГIалгIай республикански управлени

ЛОАРЗОЛ ДЕХЬАРА

ПОРТУГАЛИ. Лиссабоне, Лоуреш яхача пригороде, хилар Португальски компарте денал долча органа «Аванте» цIей.

СУРТА ТIА: Цигача хиннарий боккха теркам тIаэзар «Космос» яхача павильона экспонаташа.

Б. РЕШЕТИЛОВА сурт. (ТАСС).

Афганистан тахан

СЕНГА ДОГДОАХ ИСЛАМАБАДА?

Пакистана чурча гIулакхий министра заместитель Хумаюн Хан чIоагIа тешаш ва Советски Союзо ший эскар Афганистанера хьатIадоагIача шера февраль тIакхоачаш арадоаккхаргхиларах. Бакъда аз ях, нагахьа санна цхьан оагIоно шийна тIаийца декхараш кхоачаш а деш, вокхо гуччахьа уж теркал ца деш хуле, тIаккха женевски соглашенеш цхьаккха лоархIаме хургъяц.

Женевски барт баьчул тIехьагIа юххьанца денз Пакистано Афганистанаи Пакистан Исламски Республиканеи юкъерча шин оагIорча соглашене 11 статьян вIаши долча гIулакхий принципех, къаьстта аьлча вIаши чурча гIулакхашта юкъе ца лелхарахи интервенци ерг ца хиларахи йола дуккха пункташ кхоачашъянзар. Из да эггара хьалхарча аргIана пакистански территорех афгански герзаца кийчъеннача оппозице пайда эцаш хилар — пакистански инструктораша кулгал а деш дешара центрашка афгански экстремисташ кийчбар, «ворхIне альянса» штаб-квартира болх, пакистански территоре тIа «Афганистана переходни правительство» оалаш яр хьаяр, мятежникашкахьа даьнна Афганистане еча тIема операцешта юкъе пакистански тIема низий цхьадолча эскараша дакъа лоацаш хилар.

Байдда дIабаха Афганистана нах шоай лоIаме юха цIабахкарах Афганистанеи Пакистанеи яь соглашени телхаю Исламабадо. Пакистана Iаьдало афгански экстремисташца цхьана массе тайпа духьале ю уж цIабахкара. Байдда бахарий лагераш лораеш я пакистански полици, лагерера дIабаха гIертараштa таIазар ду.

Женевски барт гуча бохабеча пакистански Iаьдала хIана хет Советски Союзо из барт цхьан оагIорахьа лоаттабергболаш санна? ООН ГА 43 сессе кхыча мехкашцарча гIулакхий советски министра Э. А. Шеварднадзе аьлар, нагахьа санна цу тайпара дIахо а барт бохабеш хуле, СССР-га я долла хIама ший метта дIаоттадара эша средстваш.

Пакистан шийх бIубенна хилар, сона хетачогIа, американски администраце позицеца чIоагIало лувцаш да. Дукха ха йоацаш цо ший лаьрххIа вола посланник Э. Макуильямс Исламабаде вахийтар афгански герзаца кийчъеннача оппозице болх вIашагIтоха. Цу доллача хIаман уйла йича. цун декхар да Афганистанера советски эскар арадаьккхача шоайла товш йоацача муджахедий тайп-тайпарча группировкай барт бара чотагIа цу мехкара низаш дукхагIа хилийтара дола хьалаш хьахилийтар.

ТIема кхоачама, экономически, финансови хьакъехьа дуккхача даькъе США-на кара йола Пакистан Афганистана хьакъехьа американски политикас аьнна де гIерт. Вашингтоне гуччахьа безам ба Иране шоашта карара яьнначоа метта Афганистанах керда плацдарм е а цу тайпара регионера ший позицеш кхы дукхагIа дIачIоагIъе а.

ООН-е къамаьл деш, Э. А. Шеварднадзе аьлар дунен тIара конфликтни ситуацеш дIайоахаш йолча Афганистана хьакъехьарча женевски соглашеней зIи цу тайпара Пакистанои США-си леладеча гIулакхашка йохайита йиш яц. ВIашагIкхийттача Штаташка цхьадола низаш гIерт дика кхета а деш женевски соглашенеш кхоачашъелта дохаде а Афганистанера ший эскар арадаккхара Советски Союза новкъарло е а, хетаргахьа, из ду дунен халкъашта юкъерча арене советски кердача кулгалхой машар беш лакхденна сий дохаде. Иштта хеталу цох.

Американски администраце аьттехьара оагIув конфронтационни никъ дIа ца хеца гIерт аьнна уйла еча оттаву цо.

Эдуард РЯБЦЕВ, АПН политически обозреватель.

ЧИЛИ. Диктаторски режим ийшар хиннача плебесците. Пиночет кхы а бархI шера Iаьдала керте вусалга «хиллане а хургдац» аьлар дукхагIболча харжархоша.

СУРТА ТIА: Сантьяго улицашкара демонстранташ.

АП-ТАСС телефото.

ЛерхIар— социалистически кердадаккхар

Тахан сов дукха я Польше событеш, проблемаш, политически экономически реформаш дIаяхьара методех хетараш тайп-тайпара а да. Гуча гуш да тIаоттадаьча инфляце, застоя, цхьайолча сферашка регресса а халача гIулакхех мукъабаьнна мохк юххера а сихагIа дегIаухилга бокъонца хьаштдолча наха сатоха ца могилга.

ЛоархIаме событеш — уж я, масала, польски экономикана консолидаци яра шин шера плана идея Польски объединенни болхлой парте ЦК VIII Пленуме оттаяр; мехка текущи гIулакхашта кулгалдара общественно-политически платформа хьакъехьара ПОРП керда лоархIаме инициатива; правительства отставка, ПНР Министрий Совета керда Председателалла Мечислав Раковский — опытни, хьинар дола политик харжар (октябрь юкъе кхаьчача ховргдолаш дар кердача правительстве состав, хIаьта цун гарггарча хьахара программа а).

ХIанзалца карагIдаьннанадац мехка экономически рыночнии маьхаш нийсдара процесс сихъе, хIаьта укх шера бIаьсти маьхаши доходаши нийсъе яь йоккха операци-ка ца йоалаш чакхъяьлар — хийттар хьахиланзар. Рынке беш бола инфляционни низ лаьгI ца балал совгIа, михьар боалаш ба. Халкъа боахама доал дара системера бюрократизм хIанз а низ болаш я, хIаьта экономически рычагаш (ахча, маьхий юкъмоттиг, налогови кредитнии системаш, кхыдараш) хьалха а санна мела я.

Уж негативни итогаш низ болаш яц уж е вож дика фактораш дIанийсъе, масала, арахьарча торговле оборота динамика (укх шера хьалхарча ялх бетта дукхагIа хилар экспорта тIара йоагIа валютни поступленеш — сомаш 11 проценти доллараш 15 проценти, къаьстта аьлча цо йиш хилийтар 250 миллион долларах кхы тIа а доазол дехьа потребительски товараш, бийдал, уж хьадара эша машинаш эца). Е электроника, химии санна йолча отраслешка дукха тIакхийтар, автоматика средствaш хьаяр. Е нах чубаха цIеноош хьалдечара хьал тоадалар (хьалхарча ах шера общественни секторе пайда эцара дIаенна квартираш 2,5 проценти частни секторе дIаеннараш 17 процентал совгIеи хилар). Юххера а доала де йиш йолаш масалаш кхы а дукхагIа да территориальни самоуправлене органий полномочеш шеръялар, цар Iаьдал лакхдалар, цхьайола предприятеш цар кара яхийтар. Цо дика чIоагIъергья цу органий материальни база а уж шоай лоIаме хулга а.

Политбюро члена, ПОРП ЦК секретара Владислав Баке даьча къамаьлагIа парте хIанз эггара гаргача хана экономика сфере могадеш да эггара хьалха е гIулакхаш делга: рынкера хьал тоадар, нах чубаха цIеноош хьалдеча тIехьадисар дIадаккхар, къаьстта обобществленни дараш деча; «энергетически боанг» ца йогIийтар (из дара, къаьстта аьлча, средстваш кхычахьара хьа а яьха промышленностера энерги кхоеш йола технологеш сихагIа дегIайоалаярга дIаяхийта еза); экономически хьаде дIахо деградаци ца хилийтар.

ХIама социалистически керда доаккхача Польше низий хьаштдолча тайп-тайпарча реформе вIаши гIулакхаш дара шерра платформа санна йола къаман барт хилара Совет хьаяр мехка политически общественнии вахаре эггара лоархIамечарех цхьа событи хургъя.

Кароль ЖЕМЕНЕЦКИН, польски журналист. (Интерпресс — АПН).